

Sekce experimentální archeologie na XIV. světovém archeologickém kongresu v Liège v roce 2001

Radomír Tichý Ústav historických věd Univerzity Hradec Králové

V programu XIVth Congres of the U.I.S.P.P. konaném v roce 2001 ve dnech 2. - 8. září v Liège v Belgii se v sekci 1 (Archeologické metody) poprvé objevilo téma archeologického experimentu (The Significance of Experimentation for the Interpretation of the Archaeological Processes: Methods, Problems and Projects). Cílem této zprávy není hodnotit uvedený kongres, ale pouze jeho experimentálně archeologické složky.

Spolu s autorem zprávy (referáty Expedice Monoxyton 1995 a 1998, Projekt Borek) se ve zmíněné sekci z naší země účastnil s referátem i Richard Thér (Pojetí experimentu ve středisku Věstary) a Ondřej Tikovský, všichni z Univerzity Hradec Králové. Jednání proběhlo již první den odpoledne v technicky dokonale vybavené místnosti budovy Vertbois. Garantem jednání byla M. R. Iovino z muzea v Syrakúsách. Cílem není na tomto místě přinášet anotace jednotlivých příspěvků, spíše seznámit s rozsahem aplikace experimentu. Určitým překvapením bylo, že o výsledcích středisek experimentální archeologie hovořili pouze čeští referující. Některé příspěvky bylo možné zařadit spíše do etnoarcheologie. Příkladem bylo téma S. Sariela z Izraele, který sledoval výrobu mosazi v jedné z posledních tradičních dílen v Káhiře. I příspěvek A. Marciniaka z Polska balancoval na hraně aplikace

experimentální archeologie při sledování stop na kostěných artefaktech. Většina příspěvků (Finsko, USA, Itálie, Francie) využívala mikrofotografií při sledování pracovních stop a funkční interpretaci artefaktů, většinou seker. Jindy šlo o funkčnost kamenných nástrojů z Olduvajské rokle nebo různých typů závaží tkalcovského stavu.

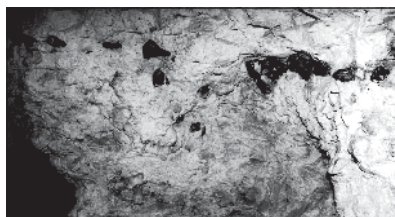
Snad jedinou stinnou stránkou pojednané sekce byla značná časová tíseň, která připustila až závěrečnou diskuzi. Ta proběhla velmi zajímavě ve své první vlně, v dalším hovoru došlo již k rozdrobení tématu, což známe dobře i z našeho prostředí. Jako hlavní přínos se zde snažím zachytit nejdůležitější myšlenky v probíhající diskusi. Jejich obsah je jistě inspirující i pro naše prostředí.

Koordinátorka sekce M. S. Iovino shrnula více než čtyřhodinové jednání názorem, že experimentální archeologie žije izolovaně v ohniscích, která vznikají a zanikají. Pokusy jsou proto často pracně opakovány. Mezinárodní komunikace je v každém případě nutná. Je však možné vytvořit nějakou obecně platnou metodologii?

J. Tactikos odpověděla, že každý problém má svoji metodologii, obecná neexistuje a nelze ji ani očekávat. M. S. Iovino se dotázala alespoň na základní zásady nebo protokol záznamů. Přisedící kolegyně ze střediska v Eindhovenu po-

Archeopark Aubechies, rekonstrukce prehistorických a galořímských domů. ■ An aerial view of the Archaeological Park, Aubechies, reconstructions of prehistoric and Gallo-roman houses. ■

Neolitický důl na pazourek ve Spiennes - chodba dolu; parohové nástroje použité při dolování; štipané kopáče a broušená a štipaná sekera z vytěženého materiálu; hlízy pazourku (tmavé plochy) vystupují z křídových stěn. ■

Gallery in Belgian Spiennes flint mines; antler picks used for mining; polished and knapped axes (right) and knapped picks (left) from mined material; chalk wall with flint bulbs (see dark spots). ■

dotkla, že ti, kdo provádějí experimentální archeologii, mají tendenci vždy se na začátku omlouvat, že nemohou přesně doložit svoje výsledky, ale stejným způsobem je limitovaná i archeologie.

S. Sarii podotknul, existuje tedy vůbec experimentální archeologie jako svébytná disciplína? Vždyť může být spíš jen v metodě důsledná nebo špatná archeologie. A. Marciniak podotknul, že však existují lidé, kteří se experimentem zabývají stále, ale pak i ti, kteří ho využívají příležitostně pro jeho užitečnost.

B. Ottaway považovala za nejdůležitější samotnou otázku, kterou si klade. Měli bychom být přesní a přísní, ale neexistuje všeobíhající metodologie nebo alespoň nemůže být nikomu vnučována. L. Dubreuil upozornil, že pojem „experiment“ byl ne příliš šťastně přejat z přírodních věd, a proto evokuje přírodní vědy s přesně měřitelnými veličinami. S. Sarii uzavřel, že experiment neukazuje, jak věci byly, ale vytváří meze, které jsou i tak velmi užitečné.

Druhým experimentálním setkáním kongresu byla návštěva archeoparku v Aubechies při středověké exkurzi. Ukázalo se, že cílem prohlídky byly lokality, kde je možné něco vidět (na rozdíl od našich odborných exkurzí). Vedle návštěvy zmíněného archeoparku byl velmi užitečný zážitek v neolitických dolech na pazourek ve Spiennes. Samotný archeopark nás vedl k úvaze nad významem uvedeného pojmu. Místo totiž bylo skutečným parkem, kde se návštěvníci mohli procházet mezi početnými rekonstrukcemi domů z různých období pravěku. Atmosféru výrazně doplňovala přítomnost domácích zvířat a zabydleného (únosného) nepořádku. Archeologizace replik

předmětů zde probíhá návštěvníkům před očima. Ten, kdo se někdy alespoň snažil zpřístupnit pravěk veřejnosti, musel uznat, že míra moderních prvků (sítovina na rákosových střechách, ostatný drát bránící okusování kůlů zvířaty, železná síť ohrad) a užití přírodních materiálů na stavbách zůstaly až na výjimky (hostinec v centrální poloze „vesnice“) v rozumném poměru. Prováděné pokusy byly předmětem výkladu a popularizačních publikací. Aubechies je vedle vyloženě pedagogického střediska v blízkosti Liège jediným střediskem v Belgii. Finanční dotace je patrná na výukovém a vstupním objektu i počtu pracovníků. Je poučné, že v malé zemi je dobré nasměřovat dotaci do jednoho místa.

Příspěvky experimentální sekce budou vydány v kongresových aktech. Asi nezmění prehistorii, ale přiřadí se k dalším výsledkům tohoto oboru roztržštěným v nejrůznějších periodikách či samostatných tiscích. Jejich přítomnost na jinak ne vždy jednoznačně vnímaných akcích UISPP je však vstupem do klasicky pojaté archeologické vědy. Na závěr jeden osobní dojem. Zatím je obtížně představitelné, že by bylo běžné vídat je v současnosti například v sekci „neolitizace“ nebo „původ Indoevropanů“. Experiment v archeologii je totiž „pěstován“ lidmi, kteří se nejlépe budou cítit společně v jedné skupině. Rozptýlení v jednotlivých etapách prehistorie by se zatím totiž cítili osamocení. Nebo ne?

Session on Experimental Archaeology at the XIV Congress U.I.S.P.P. in Liège in 2001

A view of Czech participants of the XIV Congress U.I.S.P.P. in Liège at the Session on Experimental Archaeology